

ESTAT ACTUAL DEL PROJECTE D'ATLAS D'AUCELLS NIDIFICANTS DE MALLORCA

Precedents

El primer Atlas d'Aucells nidificants aparegut va esser el de Gran Bretanya i Irlanda, acabat el 1976. A aquella obra modèlica li han succeït iniciatives similars a d'altres estats i regions europees. El mapa adjunt mostra en detall la situació actual -segons les dades de què disposam- dels diferents Atlas d'Aucells nidificants existents a Europa (per a més informació, vegi's el peu de la figura I).

Hi ha així mateix un projecte en marxa d'Atlas d'Aucells nidificants a nivell de tota Europa.

Història del projecte

La idea de confeccionar un Atlas d'Aucells nidificants de Mallorca es remonta quasi als orígens del GOB, l'any 1973. En un principi, la intenció era només contribuir localment al projecte d'Atlas coordinat a nivell de tota Espanya per la Sociedad Española de Ornitología (SEO). El 1983, malgrat tot, dos fets contribueixen a revitalitzar una iniciativa que estava esmorteïda: la concessió al projecte del GOB del Premi Ciutat de Palma d'investigació, atorgat per l'Ajuntament de Palma (encara que amb una dotació econòmica molt modesta), i la incorporació d'un nombre de col·laboradors major que l'acostumat, la qual cosa va fer que es replantejàs fins i tot la grandària de la quadrícula escollida, quedant reduïda a la de 10x10 Km (en lloc dels rectangles més grans del projecte de la SEO).

Col·laboradors

El nombre de persones que han vengut col·laborant d'una forma més o menys continuada al llarg dels 7 anys d'existència del projecte actual d'Atlas impulsat pel GOB és inferior a una vintena. Dades esporàdiques han estat aportades per una llista més extensa d'ornitòlegs locals i de fora. En dos casos, guatlereta de mar (*Glareola pratincola*) i busqueret trencamates (*Sylvia conspicillata*), l'única cita de cria de què disposam ve de les notes de camp d'ornitòlegs estrangers desconeguts (a nivell personal) per l'equip del GOB, de manera que es considera necessari realitzar les oportunes consultes abans d'acceptar definitivament aquestes dades.

Període de l'estudi

L'actual projecte de l'Atlas va començar la seva tasca intensiva la primavera de l'any 1983, i per tant podem dir que fins ara han estat 7 les temporades de cria en les quals s'han realitzat prospeccions de camp. No obstant això, al fitxer s'hi inclou també la poca informació que s'havia recollit en el període 1979-1982

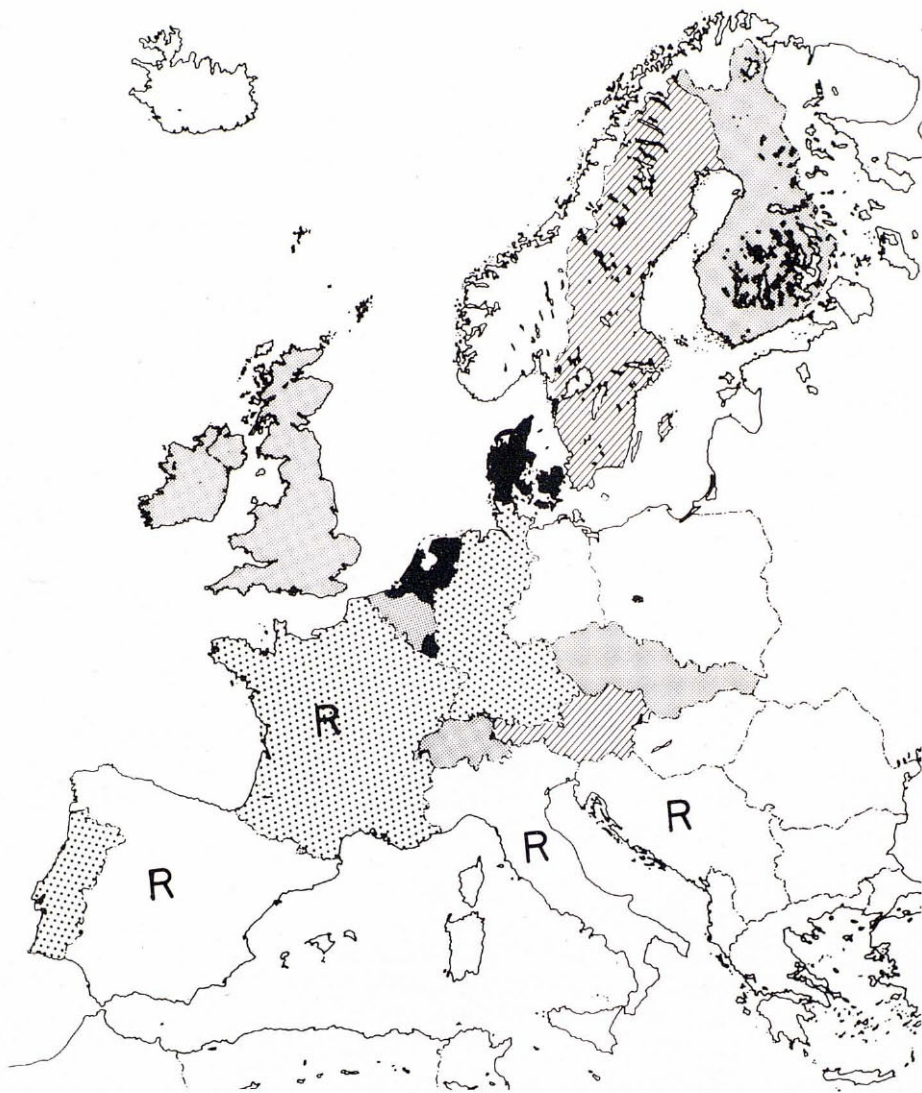

Fig. 1. Situació actual dels Atlas d'Aucells nidificants a Europa. A efectes de simplificació, tan sols s'han senyalat els territoris amb categoria d'Estat on el corresponent Atlas ja ha estat publicat. En negre, països on l'Atlas ha utilitzat la retícula més fina, de 5x5 Km (Dinamarca, Holanda i Luxemburg). En gris, aquells on la retícula usada és quatre vegades més gran, de 10x10 Km (Andorra, Bèlgica, Finlàndia, Gran Bretanya, Irlanda, Suïssa i Txecoslovàquia). En trama de punts esparsos, països on s'han usat quadres o rectangles de més de 100 Km² (França, Portugal i República Federal Alemanya). Apareixen retxades Àustria i Suècia, on l'Atlas se troba en estat avançat d'elaboració. Per últim, el signe R marca aquells països on han estat publicats diversos Atlas d'àmbit regional (Eslovènia, a Iugoslàvia; Aquitània, a França; Ligúria, Piemonte, Sicília i d'altres, a Itàlia; i Catalunya, Navarra, Galícia, etc, a Espanya).

(ambdós inclosos). Si, com és probable, a la versió definitiva de l'Atlas es prescindeix de les dades d'aquests 4 anys, l'única espècie inclosa al present avanç que quedaria fora de la llista seria l'estornell (*Sturnus vulgaris*).

En canvi, hem d'advertir que a l'hora de confeccionar el present avanç no s'ha pogut reunir la major part de les dades de camp corresponents a 1989 (i fins i tot, per a certs col·laboradors, les d'anys anteriors).

Subdivisió del territori

Per al present Projecte, el territori de Mallorca i illots adjacents (inclòs l'Arxipèlag de Cabrera) ha estat subdividit en les quadrícules de 10x10 km (100 Km²) de la projecció U.T.M. Una d'aquestes quadrícules s'ha despreciat, per contenir només uns pocs metres quadrats d'espaldats a la costa sud de Mallorca. Per tant, el total de quadrícules en estudi han estat de 58 (57 per a Mallorca i 1 per a l'Arxipèlag de Cabrera). De les 58 quadrícules, 21 són exclusivament terrestres, 13 predominantment terrestres, i 24 predominantment marítimes. L'illa de Mallorca té una extensió de 3.626 Km², i l'Arxipèlag de Cabrera, uns 18 Km².

Codi

A efectes de l'Atlas, es considera nidificació la posta d'ous per part d'una femella d'aucell silvestre (sigui autòctona o bé introduïda). Així doncs, una cita de niu amb ous, encara que es sàpi amb certesa que no arribaren a ecllosionar, constitueix una dada de nidificació segura, mentre que no ho són l'observació d'una còpula o de la construcció d'un niu.

A fi de qualificar cada dada com a de nidificació segura, probable o possible, s'ha adoptat el mateix codi que en el projecte europeu actualment en marxa: s'han distingit 17 graus, des de l'inferior (espècie observada en època de cria) que nosaltres hem denominat "0", fins al màxim (observat niu amb polls), al al nostre codi, "16".

Grau de prospecció de les quadrícules

El mapa adjunt (figura II) mostra el nombre d'espècies d'Aucells que ja han estat detectades com a nidificants segurs a cada una de les 58 quadrícules; la informació està actualitzada a Gener de 1990, encara que falten per rebre bona part de les dades de camp corresponents a l'any anterior. S'observa clarament que la meitat oriental de l'illa està relativament ben prospectada, mentre que la situació és bastant més deficient a la Serra de Tramuntana, als voltants d'Inca i a la Marina de Lluçmajor. El màxim d'espècies trobades a una quadrícula és de 46, i la mitjana de totes les quadrícules, de 21,6. La suma total de les xifres que apareixen al mapa (o, dit d'una altra manera, el producte del nombre de quadrícules per la mitjana d'espècies que hi hem trobat nidificant) és de 1.247; estimam que el total teòric, suposant que s'haguessin trobat totes les espècies que realment nidifiquen a cada quadrícula, seria d'aproximadament 2.452 (per obtenir aquesta xifra suposam que la mitjana real d'espècies per quadrícula és de 46 a la majoria d'elles, de 26 a les que contenen molt poca terra emergida, i de 16 en el cas de Cabrera). Per tant, la

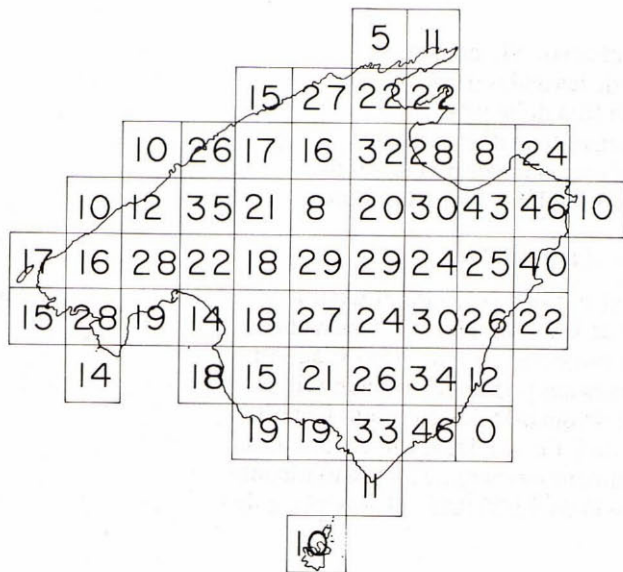

Fig. II. Nombre d'espècies d'Aucells trobades com a nidificants segurs a Mallorca en el període 1979-1989.

feina feta ja representa un 50 % de l'òptim possible, i evidentment cap Atlas dels que s'han publicat ha esperat a atènyer el 100 % de dades segures teòriques, sinó que en general els mapes se completen en una certa mesura amb dades probables i possibles.

Resultats: Aucells nidificants a Mallorca en el període d'estudi

En total, 97 espècies d'Aucells autòctons (49 no Passeriformes i 48 Passeriformes), així com 2 espècies introduïdes, han estat trobades com a nidificants almenys en una ocasió en el territori de Mallorca i illots adjacents (inclòs l'Arxipèlag de Cabrera), en el període 1979-1989. Almenys 16 d'aquestes espècies no havien estat citades mai com a nidificants a la nostra illa amb anterioritat a les prospeccions dels col·laboradors del Projecte del GOB.

Les espècies que ja s'han trobat com a nidificants (dades de categoria "segura", codi 10-16) en més de la meitat de les quadrícules són les següents:

Mèl·lera. <i>Turdus merula</i>	48	quadrícules
Teulader. <i>Passer domesticus</i>	46	"
Busqueret de cap negre. <i>Sylvia melanocephala</i>	43	"
Menjamosques. <i>Muscicapa striata</i>	43	"
Cadenera. <i>Carduelis carduelis</i>	41	"
Xoriguer. <i>Falco tinnunculus</i>	39	"
Perdiu. <i>Alectoris rufa</i>	38	"
Cap-xerigany. <i>Lanius senator</i>	36	"

Puput. <i>Upupa epops</i>	35	quadrícules
Cap-ferreric. <i>Parus major</i>	34	"
Verderol. <i>Carduelis chloris</i>	34	"
Cabot. <i>Delichon urbica</i>	32	"

A l'extrem contrari, 13 espècies figuren a la llista com a conseqüència d'una sola dada concreta de nidificació segura. Queda clar que aquestes espècies són en uns casos nidificants realment excepcionals (per exemple, lleonet, *Carduelis spinus*; estornell, *Sturnus vulgaris* o gavina cap-negre, *Larus melanocephalus*), mentre que en altres pot tractar-se de nidificants fins i tot comuns però de detecció difícil (suís, *Ixobrychus minutus* o arpella, *Circus aeruginosus* per a l'hàbitat particular de S'Albufera, o enganapastors, *Caprimulgus europaeus*, per al conjunt de l'illa, partanyen quasi sens dubte a aquesta categoria). Les tretze espècies en qüestió són les següents:

Suís. *Ixobrychus minutus*
 Ànnera blanca. *Tadorna tadorna*
 Arpella. *Circus aeruginosus*
 Falconet. *Falco subbuteo*
 Guatlereta de mar. *Glareola pratincola*
 Tiruril-lo gros. *Charadrius hiaticula*
 Gavina d'hivern. *Larus ridibundus*
 Gavina de cap-negre. *Larus melanocephalus*
 Miula. *Athene noctua*
 Enganapastors. *Caprimulgus europaeus*
 Titina sorda. *Anthus pratensis*
 Estornell. *Sturnus vulgaris*
 Lleonet. *Carduelis spinus*

La gavina de cap negre (*Larus melanocephalus*) necessita un comentari molt especial: l'única cita es refereix a un exemplar que segons sembla va hibridar amb un exemplar de gavina corsa (*Larus audouinii*) a l'illot de Sa Dragonera.

A més de les 97 espècies nidificants segures, la terrola (*Alauda arvensis*) ha estat l'única en arribar al grau de nidificació probable, amb dues cites independents en distintes quadrícules.

Per acabar hem d'assenyalar que diverses espècies que amb seguretat es sap que han nidificat a Mallorca en èpoques anteriors al nostre estudi, no han estat detectades com a nidificants des de 1979. Citarem només uns exemples: l'arpellot (*Neophron percnopterus*) criava gairebé amb seguretat a Mallorca almenys fins al segle passat; Lord Lilford col·lectà ous de bitó (*Botaurus stellaris*) a S'Albufera devers 1860; l'àguila d'albufera (*Circus pygargus*) va criar al Salobrar el 1967; sel·la marbreca (*Marmaronetta angustirostris*) va fer altre tant al mateix lloc (hi ha fins i tot una filmació de la BBC) l'any 1968; l'oriol (*Oriolus oriolus*) ha nidificat el 1978; etc.